

Gratis är inte detsamma som tillgängligt

Den 2 juli 2026 avslutade Konkurrensverket sin granskning av en inköpscentral och konstaterade att leverantörer inte haft kostnadsfri tillgång till upphandlingsdokumenten. Granskningen fokuserar på kostnadsfrågan. Om digitala upphandlingsverktyg kan skapa hinder på andra sätt, utan att kosta något, har ännu inte klarlagts.

Sommaren 2025 fick Konkurrensverket ett tips om att leverantörer som ville lämna anbud till inköpscentralen inom bland annat energi, vatten och avfall var tvungna att betala för ett verktyg för att komma åt upphandlingsdokumenten. Juridiken kräver dock fri, direkt, fullständig och kostnadsfri tillgång till upphandlingsdokument från det att en upphandling annonseras.

Inköpscentralen försvarade sig med att det gick att skapa ett gratiskonto per organisation. Enligt Konkurrensverket kan dock även en sådan begränsning göra det svårare för leverantörerna att konkurrera om kontraktet, oavsett om kontot i sig är gratis. Konkurrensverket konstaterade att inköpscentralen brutit mot reglerna, men eftersom inköpscentralen bytt verktyg under tiden för utredningen avslutades ärendet utan vidare åtgärd.

Frågan är inte ny

Redan under våren 2024 publicerade Konkurrensverket ett utkast till ställningstagande om kostnadsfri tillgång till upphandlingsdokument, och kort därefter samma år kom det slutliga ställningstagandet. Enligt Konkurrensverket strider det mot upphandlingsreglerna om hänvisningar till upphandlingsdokument, exempelvis standarder och standardavtal, inte görs tillgängliga kostnadsfritt. Detta har medfört en del kritik, bland annat på grund av praktiska svårigheter och inte minst från verksamma inom entreprenadbranschen.

Konkurrensverket har i tiden efter sitt ovannämnda ställningstagande även prövat frågan mot en plattform som infört en betallicens. När Mercell införde licensen med bara ett gratiskonto per organisation, klagade flera leverantörer. Konkurrensverket avskrev dock ärendet med den föga förvånande motiveringen att Mercell är en privat aktör som inte är bunden av upphandlingsreglerna. Konkurrensverket påpekade dock att upphandlande myndigheter som använder Mercells tjänster är skyldiga att med elektroniska medel ge fri, direkt, fullständig och kostnadsfri tillgång till upphandlingsdokumenten från den dag då annonsen publiceras.

Kort analys

Både 2024 års ställningstagande och de efterföljande besluten handlar i grunden om en ”betalväg”. Lagens krav är däremot vidare än så. Tillgången ska inte bara vara kostnadsfri utan även fri, direkt och fullständig. Något som inte närmare klarlagts är andra ”hinder” som inte kostar en krona. Det som främst åsyftas är kraven på att ett konto registreras med uppgifter såsom namn, e-post, telefonnummer och organisationsnummer innan ett enda dokument går att öppna. Detta helt oavsett om just den upphandlingen faktiskt kräver det. I praktiken verkar de flesta aktörer bara använda plattformens standardinställningar utan att själva ta ställning till om registreringen är nödvändig. Lägg till det tekniska krångel med särskilda webbläsare eller filformat som kan uppstå och flöden som begär godkännande av nyhetsbrev och s.k. cookies, som sedan följs av säljsamtal. Inget av detta kostar pengar, men i vart fall tid och exponerar olika uppgifter som sparas externt. Det kan bland annat leda till att mindre eller utländska leverantörer inte orkar ta sig igenom processen.

Det är oklart om alla myndigheter gör en egen bedömning av om just deras plattforms registreringskrav är nödvändiga. Den bedömningen verkar medvetet eller omedvetet ha hamnat hos de privata leverantörerna av dessa plattformar, som inte omfattas av kraven. Räcker det att en registreringsprocess är gratis, om den ändå gör det svårare att komma åt dokumenten? Det kan antas att Konkurrensverket är berett att titta på frågan om tillgången till upphandlingsdokument i praktiken och fråga sig vad som faktiskt kan hindra konkurrensen. Digitalisering av upphandlingsprocessen är i grunden önskvärd och till stor del ofrånkomlig i dagens samhälle. Men ju mer upphandlingar flyttar in i komplexa digitala system, tjänster och/eller klick, desto längre bort från fri, direkt och fullständig tillgång riskerar vi att komma – om inte tillgängligheten samtidigt säkerställs.

Fanny Olsen Lombach, advokat Foyen Advokatfirma
Alexandra Lindberg, advokat Foyen Advokatfirma

Källor:

Konkurrensverkets beslut dnr 532/2025 (2 juli 2026)

Konkurrensverkets avskrivningsbeslut dnr 886/2024 (22 maj 2025)

Konkurrensverkets ställningstagande 2024:1 (28 juni 2024)

Konkurrensverkets utkast till ställningstagande 2024:00 (3 maj 2024)